

Sygn. akt I KK 59/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 marca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Pietruszyński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jacek Błaszczyk

SSN Eugeniusz Wildowicz

Protokolant Edyta Demiańczuk - Komoń

w sprawie **A. F.**

skazanej za ciąg przestępstw z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. i in.

po rozpoznaniu w dniu 15 marca 2022 r. w Izbie Karnej

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

kasacji Prokuratora Generalnego wniesionej na niekorzyść oskarżonej od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w G. z dnia 1 kwietnia 2021 r., sygn. akt II K (...),

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w G. do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

A. F. została oskarżona o popełnienie 78 przestępstw określonych w art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i art. 286 § 1 k.k. na szkodę określonych podmiotów gospodarczych udzielających wsparcia finansowego w postaci pożyczek, przy wykorzystaniu danych osobowych B. R. i S. G..

Na rozprawę przed Sądem Rejonowym w G. wyznaczoną na dzień 1 kwietnia 2021 r., wezwany został B. R. w charakterze świadka oraz . G. w charakterze pokrzywdzonej. Na terminie rozprawy oskarżona złożyła wniosek o dobrowolne poddanie się karze i wymierzenie jej kary przy zastosowaniu art. 37 a k.k. Sąd nie zgodził się na propozycje zawarte we wniosku oskarżonej, uzależniając jego uwzględnienie od dokonania w nim zmian przez wymierzenie oskarżonej kary roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 3 lat, z obowiązkiem naprawienia szkody przez zapłatę na rzecz pokrzywdzonych B. R. i S. G. kwot wynikających z poszczególnych zarzutów, przy zakwalifikowaniu każdego z czynów z art. 286 § 1 k.k. i art. 190 a § 2 k.k. Modyfikacja wniosku zaproponowana przez Sąd zaakceptowana została przez oskarżoną, prokuratora oraz osoby uznane przez Sąd za pokrzywdzone.

Tego dnia Sąd Rejonowy w G. wydał wyrok o sygn. II K (...), mocą którego uznał A. F. zd. G. za winną popełnienia zarzucanych jej czynów, opisanych w części wstępnej wyroku z ustaleniem, że czyn opisany: w pkt XI dotyczył umowy nr [...], w pkt XII dotyczył umowy nr (...), w pkt LXIII popełniono w dniu 28 listopada 2018 r., a wszystkie czyny zostały popełnione w warunkach ciągu przestępstw z art. 91 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. wymierzył jej karę roku pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawiesił na okres próby 3 lat. Nadto zasądził od oskarżonej na rzecz B. R. tytułem naprawienia wyrządzonej szkody kwotę 140 553, 50 zł, a z tego samego tytułu na rzecz S. G. kwotę 2672,61 zł.

Wyrok ten uprawomocnił się bez postępowania odwoławczego.

Kasację od tego wyroku na niekorzyść skazanej wniósł Prokurator Generalny. W kasacji zarzucił rażące i mające wpływ na treść wyroku naruszenie art. 387 § 1-3 k.p.k. przez niezasadne uwzględnienie wniosku A. F. o skazanie jej bez przeprowadzenia postępowania dowodowego i wydanie wyroku skazującego, mimo że:

1) brak było podstaw do przyjęcia, iż propozycji oskarżonej nie sprzeciwili się wszyscy pokrzywdzeni, pouczeni o możliwości zgłoszenia takiego wniosku przez oskarżoną oraz prawidłowo zawiadomieni o terminie rozprawy, albowiem szereg

podmiotów, wskazanych przez prokuratora w trybie art. 333 § 3 k.p.k. – łącznie 28 pokrzywdzonych, w ogóle nie zostało zawiadomionych o terminie rozprawy, jak również nie zostali oni pouczeni o instytucji dobrowolnego poddania się karze i możliwości wydania wyroku skazującego bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, co łącznie skutkowało tym, że pominięci przez Sąd meriti pokrzywdzeni nie mogli skorzystać w tym postępowaniu z przysługujących im praw, w tym ewentualnie sprzeciwić się wnioskowi oskarżonej o dobrowolne poddanie się karze,

2) wniosek oskarżonej w zakresie propozycji zasądzenia obowiązku naprawienia szkody został złożony w odniesieniu do nieprawidłowo określonego kręgu osób pokrzywdzonych, co skutkowało wydaniem zaskarżonego wyroku również z rażąco i mającą istotny wpływ na jego treść obrazą przepisu prawa karnego materialnego, a to art. 46 § 1 k.k. w związku z orzeczeniem obowiązku naprawienia szkody na rzecz B. R. i S. G., którzy w efekcie wykorzystania ich danych osobowych nie ponieśli jakiegokolwiek szkody materialnej, w miejsce podmiotów, na rzecz których nie zasądzono żadnego środka kompensacyjnego, mimo że na skutek działań oskarżonej dokonały one niekorzystnego rozporządzenia mieniem,

3) wniosek oskarżonej nie zawierał nadto propozycji orzeczenia żadnego środka probacyjnego, co skutkowało wydaniem zaskarżonego wyroku także z rażąco i mającą istotny wpływ na jego treść obrazą art. 72 § 1 k.k., polegającą na nienałożeniu na oskarżoną przynajmniej jednego z obowiązków probacyjnych wskazanych w tym przepisie, do czego Sąd, zgodnie z brzmieniem tego przepisu był zobowiązany, stosując wobec oskarżonej dobrodziejstwo warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności, bez jednoczesnego orzeczenia jakiegokolwiek środka karnego,

4) okoliczności popełnienia zarzucanych czynów z art. 286 § 1 k.k. oraz stopień jej winy budziły szereg uzasadnionych wątpliwości w kontekście kilkukrotnego powielenia treści zarzutów, niewłaściwego określenia podmiotów dokonujących niekorzystnego rozporządzenia mieniem, błędnego wskazania: kwot udzielanych pożyczek, dat ich zawarcia oraz nadanych im przez pożyczkodawców numerów, co w połączeniu z odstąpieniem od uzyskania przez Sąd dokumentów źródłowych w

odniesieniu do kilkunastu umów pożyczek skutkowało tym, że nie zostały wyjaśnione wszystkie istotne dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności, które mogły mieć wpływ na zakres odpowiedzialności karnej oskarżonej.

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w G. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście zasadna, co umożliwiło jej rozpoznanie na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Rozważania odnośnie trafności zarzutów kasacji należało rozpocząć od wskazania, że Sąd pierwszej instancji rozstrzygając wniosek oskarżonego złożony na podstawie art. 387 § 1 k.p.k. jest zobowiązany sprawdzić istnienie wszystkich warunków dopuszczalności takiego wniosku. Jednym z nich jest zgodność, zamieszczonych w zgłoszonym wniosku, zaakceptowanych przez uprawnionych uczestników postępowania, propozycji, w tym również tych co do oceny prawno – karnej zarzucanego oskarżonemu czynu, wymiaru kary bądź środków karnych, z obowiązującymi przepisami prawa karnego materialnego. W sytuacji, w której treść wniosku tych unormowań prawnych nie respektuje, obowiązkiem sądu jest bądź to uzależnienie swojej decyzji o uwzględnieniu wniosku od dokonania w nim zmian konwalidujących dostrzeżoną jego wadliwość, bądź też rozpoznanie w dalszym ciągu sprawy na zasadach ogólnych. Sąd pierwszej instancji temu obowiązkowi nie sprostął i dopuścił się uchybień, które w sposób negatywny ukształtowały sytuację prawną pokrzywdzonych. Zgodnie z treścią art. 387 § 2 k.p.k. wniosek o dobrowolne poddanie się karze może zostać uwzględniony przez Sąd nie tylko wówczas, gdy okoliczności popełnienia przestępstwa nie budzą wątpliwości, a cele postępowania zostaną osiągnięte pomimo nieprzeprowadzenia rozprawy w całości, ale niezbędne jest również, aby prokurator i pokrzywdzony, należycie powiadomieni o terminie rozprawy, nie sprzeciwili się takiemu wnioskowi. Jednakże pokrzywdzony będzie mógł skorzystać ze swojego uprawnienia jedynie w przypadku, gdy zostanie pouczony o możliwości zgłoszenia przez oskarżonego takiego wniosku oraz o prawie złożenia ewentualnego sprzeciwu przez pokrzywdzonego. W tej sprawie Sąd pierwszej instancji nie dopełnił obowiązku

należytego pouczenia wszystkich pokrzywdzonych, a nadto nie zawiadomił o rozprawie któregośkolwiek z podmiotów gospodarczych, które z racji niekorzystnego rozporządzenia mieniem uzyskały status pokrzywdzonego, pomimo tego, że jako pokrzywdzeni byli zawiadomieni przez prokuratora o skierowaniu do Sądu aktu oskarżenia. W następstwie tego rażącego uchybienia Sąd niezasadnie uznał, że uwzględnienie wniosku oskarżonej było możliwe wobec braku sprzeciwu pokrzywdzonych, którzy prawidłowo zawiadomieni, nie stawili się na rozprawie.

Niewątpliwe uchybienie to miało istotny wpływ na treść zapadłego wyroku, ponieważ nie sposób wykluczyć, że pokrzywdzeni prawidłowo zawiadomieni o rozprawie oraz należnych im uprawnieniach, wyraziliby sprzeciw wobec zgłoszonej propozycji dobrowolnego poddania się przez oskarżoną karze bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, względnie uzależniliby zgodę na taki sposób procedowania od zobowiązania oskarżonej do naprawienia szkody.

Kontynuując rozważania należało dalej stwierdzić, że Sąd *meriti* popełnił kolejny rażący błąd mający wpływ na treść orzeczenia, w zakresie nałożenia na oskarżoną obowiązków naprawienia szkody na podstawie art. 46 § 1 k.k. Nie budzi bowiem wątpliwości, że ten obowiązek związany jest z zaistnieniem w chwili wyrokowania szkody na mieniu, rozumianej jako rezultatu przestępstwa popełnionego przez oskarżonego, w znaczeniu uszczerbku w majątku pokrzywdzonego. Czynności sprawcze, które zostały przypisane oskarżonej w wyroku, sprowadzają się do wyrządzenia szkód w mieniu podmiotów gospodarczych świadczących usługi finansowe w zakresie pożyczek, które niekorzystnie rozporządziły swoim mieniem w postaci określonych sum pieniężnych, w efekcie oszukańczych działań oskarżonej. W konsekwencji to nie B. R. i S. G. ponieśli faktyczną szkodę majątkową, tylko podmioty udzielające pożyczek. Oskarżona wykorzystując tożsamość wskazanych osób z pewnością naruszyła ich dobra osobiste. Natomiast z tytułu wypłaty oskarżonej pożyczek przez firmy pożyczkowe, po stronie tych osób nie doszło do niekorzystnego rozporządzenia mieniem, a tylko taka szkoda mógł stanowić podstawę do zasądzenia środka kompensacyjnego z art. 46 § 1 k.k. W tym kontekście wskazać nadto należało, że wniosek oskarżonej na skutek działania sądu został zmodyfikowany przez zakwalifikowanie wszystkich jej czynów również z art. 190a §

1 k.k. (kradzież tożsamości osoby w celu wyrządzenia jej szkody majątkowej), ale Sąd odstąpił w wyroku od dokonania takiej oceny prawnej zachowania oskarżonej. Zatem krąg podmiotów uprawnionych do uzyskania orzeczenia w przedmiocie obowiązku naprawienia szkody został błędnie określony przez Sąd, co niewątpliwie miało istotny wpływ na treść orzeczenia, albowiem na rzecz b. R. i S. G. zasądzony został nienależny im środek kompensacyjny, z jednoczesnym pominięciem podmiotów uprawnionych do wynagrodzenia poniesionych szkód majątkowych. Zgodnie z poglądem wyrażonym w judykaturze identyfikacja podmiotów pokrzywdzonych przestępstwem jest oczywistym obowiązkiem sądu z tego powodu, że wadliwość orzeczenia w tym zakresie oraz jej konkretyzacja w orzeczeniach wydanych na podstawie art. 46 § 1 k.k. skutkuje realnym ryzykiem zaistnienia określonych skutków procesowych, a więc bezwzględnego obciążenia oskarżonego świadczeniami na rzecz podmiotów w rzeczywistości nieuprawnionych, a równocześnie nie wyklucza sytuacji, w której podmioty naprawdę pokrzywdzone przestępstwem, będą dochodziły swoich roszczeń (por. wyrok SN z 9 stycznia 2020 r., III KK 78/19).

Nie sposób także wykluczyć, co słusznie podniesiono w kasacji, że niewłaściwe odczytanie natury prawnej instytucji wskazanej w art. 46 § 1 k.k., nie jako środka kompensacyjnego, a środka karnego, którym pierwotnie był obowiązek naprawienia szkody, doprowadziło Sąd do kolejnego uchybienia naruszającego dyspozycję art. 72 § 1 k.k. Zgodnie z treścią tego przepisu warunkowe zawieszenie wykonania kary musi wiązać się z nałożeniem na oskarżonego pewnych obowiązków wskazanych w tym przepisie, przy czym orzeka się przynajmniej jeden z obowiązków probacyjnych. Rozstrzygnięcie takie jest obowiązkowe chyba, że sąd orzeka jednocześnie środek karny – wówczas jest fakultatywne. W tej sytuacji odniesienie przez oskarżoną nieuprawnionej korzyści w postaci instytucji warunkowego zawieszenia wykonania kary bez jednoczesnego obligatoryjnego nałożenia na nią jakiegokolwiek dolegliwości, czy to w postaci środka karnego, czy też środka probacyjnego, stanowiło rażące naruszenie prawa i miało istotny wpływ na treść orzeczenia.

Nadto trafnie podniesiono w kasacji, że wydaniu wyroku w trybie art. 387 § 2 k.p.k. sprzeciwiał się fakt, iż okoliczności popełnienia przypisanych oskarżonej

przestępstw, opisane w zarzutach aktu oskarżenia, zaakceptowane, z nielicznymi zmianami przez Sąd, budzą szereg wątpliwości, które zostały szczegółowo wskazane w uzasadnieniu kasacji, w kontekście: kilkukrotnego powielenia treści zarzutów, niewłaściwego określenia podmiotów pokrzywdzonych, błędnego wskazania dat zawarcia pożyczek, ich wysokości oraz numerów identyfikacyjnych tych pożyczek, odstąpienia w przypadku kilkunastu umów pożyczek od zasięgnięcia dokumentów źródłowych w celu ustalenia rzeczywistych treści tych umów, co skutkowało stwierdzeniem, że nie zostały wyjaśnione wszystkie istotne dla rozstrzygnięcia okoliczności kształtujące zakres odpowiedzialności karnej oskarżonej.

Z tych względów zasadne było uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w G. do ponownego rozpoznania w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, w trakcie którego powinno dojść do odpowiedniej modyfikacji wniosku oskarżonej, a w jej braku rozpoznania sprawy w postępowaniu zwyczajnym.

Z tych względów orzeczono jak w wyroku.